

VODIČ ZA RODITELJE

MALE BOGINJE

Vodič je napisan u saradnji sa Institutom za javno zdravlje Vojvodine
Novi Sad, januar, 2018.

Sadržaj

	strana
Šta su male boginje?	4
Da li sva deca preleže male boginje?	4
Kako da razlikujem male boginje od varičela (ovčijih boginja)?	4
Kako se male boginje prenose?	6
Kad je pojedinac oboleo od malih boginja zarazan po okolinu?	6
Ko može da oboli od malih boginja?	6
Kako da prepoznam male boginje?	7
Kako da razlikujem početne simptome malih boginja sa običnom prehladom?	7
Da li povlačiti dete iz vrtića ili ne u slučaju epidemije malih boginja?	7
Mogu li da sprečim da moje dete dobije male boginje?	8
Šta ako moje dete nije vakcinisano?	8
Nisam siguran-a da li sam vakcinisan-a, kako to da proverim?	8
Da li se MMR vakcina može povezati sa nekim poremećajima zdravlja (autizam, astma, alergije...) i da li se može dati deci koja su alergična na jaja?	9
Šta ako moja beba pre vakcinacije dođe u kontakt sa zaraženom osobom?	9
Da li je dete koje je primilo jednu vakcinu sa godinu dana zaštićeno do primanja druge, revakcine koju dobija pred polazak u školu?	10
Da li je dete nakon dobijanja vakcine odmah zaštićeno?	10
Šta ako moje dete ipak dobije male boginje – kako se one leče?	11

	strana
Šta znači epidemija i kad se ona prijavljuje?	11
Koje su posledice obolevanja od malih boginja i da li zaista ima opravdanja za strah?	11
Trudna sam – šta ako dobijem male boginje?	12
Da li trudnice mogu da se vakcinišu protiv malih boginja?	12
Da li treba da prekinete sa dojenjem ako dobijete male boginje?	12

Šta su male boginje?

Morbili (lat. Morbilli) ili male boginje su virusno, veoma zarazno oboljenje koje najčešće pogađa decu, ali i sve one koji nisu preležali male boginje

Da li sva deca preleže male boginje?

Ne. Za razliku od ovčijih boginja koje skoro svako dete preleži i na taj način stiče doživotni imunitet, male boginje se sprečavaju vakcinacijom jer imaju mnogo veći rizik od komplikacija. Male boginje se klinički razlikuju od infekcija varičelom, pre svega po karakteristikama ospe i potencijalnim rizikom za pojavu komplikacija.

Kako da razlikujem male boginje od varičela (ovčijih boginja)?

Dok je ospa kod malih boginja makulopapulozna (koža je prekrivena sitnim crvenim tačkicama) i najčešće se prvobitna javlja iza ušiju nakon čega se spušta na donje delove tela, kod varičele, ospa se nakon pojave na licu spušta na trup gde je najizraženija i prolazi kroz više različitih stadijuma: makula, papula, vezikula i krusta.

Osim navedenog, ospa kod infekcije varičelom izaziva svrab kože obolelog, što nije slučaj kod ospe obolelih od malih boginja.

Male boginje

Varičele (ovčije boginje)

	Male boginje (Morbili)	Ovčije boginje (Varičela)
Početak bolesti i simptomi koji predhode ili prate osip	Početak je obično praćen visokom temperaturom. Dete može imati promukli kašalj, gušobolju, jako suzenje očiju... Koplikove mrlje - sitne beličaste promene na sluzokoži usne duplje.	Malaksalost, zamor, bol u mišićima i zglobovima, povišena temperatura (ne previsoka), glavobolja.
Osip	Koža je prekrivena pegavim, sitnocrvenim tačkicama – bolesnik izgleda kao da mu je koža potpuno pocrvenela. Prvo se pojavljuje na čelu, ispod ušiju i na vratu.	Osip je specifičan po vodenastim bubuljicama ispunjenim tečnošću (tzv. vezikula). Osip se javlja po celom telu
Komplikacije	Zapaljenje pluća, zapaljenje srednjeg uha, zapaljenje grkljana (laringitis) koje nekada otežava disanje, zapaljenje moždanica (meningitis) i zapaljenje mozga (encefalitis), slepilo.	Sekundarne infekcije usled pada imuniteta koje se leče antibioticima (upala pluća, upala srednjeg uh, bronhitis)
Učestalost komplikacija	Komplikacije od malih boginja su česte, a smatra se da se kod svakog trećeg obolelog registruje neka od komplikacija malih boginja. Na hiljadu obolelih, jedan pacijent će imati akutno zapaljenje mozga sa trajnim posledicama po zdravlja, a kod dvoje će se registrovati smrtni ishod.	Hospitalizacija (2-3 na 1000 obolele dece), sekundarne bakterijske infekcije kože (zbog čestog češanja kože), ređe pneumonija i zapaljenje moždanica.
Zaštita	MMR vakcina	Vakcina protiv varičele postoji, ali još uvek nije dostupna našim mališanima. Novim Pravilnikom će i to biti regulisano. Zaštita je preležana bolest.

Kako se male boginje prenose?

Kao i većina drugih infekcija koje izazivaju respiratorni virusi i male boginje se mogu prenositi kapljicama (kašljanje, kihanje, glasni govor) sa zaražene na zdravu osobu. Dodatni problem predstavlja mogućnost prenošenja infekcije malih boginja još pre pojave karakterističnih simptoma oboljenja, kada ni obolela a ni izložena osoba nisu u mogućnosti da prepoznaju mogućnost prenošenja infekcije. Nakon postavljanja sumnje na obolevanje od malih boginja, preporuka je da se obolela osoba iz kolektiva uputi na lekarski pregled, koji će doneti odluku o hospitalizaciji ili preporučiti kućno lečenje.

Kad je pojedinac oboleo od malih boginja zarazan po okolinu?

Pojavom prvih simptoma ili ranije?

Zaraznost od malih boginja traje oko osam dana, a pacijent je zarazan četiri dana pre i četiri dana nakon izbijanja ospe. Zarazanost virusom malih boginja je najveća u danu pre izbijanja ospe i tokom naredna tri dana osipnog stadijuma bolesti.

Ko može da oboli od malih boginja?

Osetljivi na infekciju virusom malih boginja su sve osobe koje nisu preležale bolest ili nisu kompletno vakcinisane protiv malih boginja, bez obzira na uzrast. Težina kliničke slike zavisi od uzrasta obolelih, a teže forme obolevanja se češće registruju kod mlađih od pet godina i starijih od 20 godina.

Kako da prepoznam male boginje?

Male boginje sadrže dva stadijuma (kataralni i osipni), pri čemu prvi, početni stadijum može da liči na običnu prehladu ili virus.

1. Kataralni stadijum:

- Kašalj, kijavica, curenje iz nosa, suzne oči (konjuktivitis)
- Visoka telesna temperatura
- Glavobolja, malaksalost, bezvoljnost, pospanost, gubitak apetita

2. Osipni stadijum

(najpre iza ušiju pa se spušta na donje delove tela)

Karakteristična ospa po pravilu izbija 2-4 dana nakon kataralnog stadijuma infekcije i dete obično izgleda „kao posuto crvenim tačkama“

Rani znak malih boginja su i Koplikove mrlje – sitne beličaste promene na sluzokoži obraza usne duplje, slične zrnu griza, okružene crvenilom. Najčešće se viđaju u predelu iznad gornjih kutnjaka.

Kako da razlikujem početne simptome malih boginja sa običnom prehladom?

Ako se par dana nakon prvih simptoma na unutrašnjoj strani obraza pojave sitne bele pege poput zrna peska – znaćete da nije samo obična prehlada. Dva dana posle ove pegave prethodnice kreću boginje – specifičan osip po koži prvo se pojavljuje na čelu, ispod ušiju i na vratu. Za dva dana koža će biti prekrivena pegavim, sitnocrvenim tačkicama – osoba će izgledati kao da joj je koža potpuno pocrvenela. Male boginje u ovoj fazi može da prati i vrlo visoka temperatura.

Da li povlačiti dete iz vrtića ili ne u slučaju epidemije malih boginja?

Pošto su male boginje bolest koja se efikasno sprečava i suzbija vakcinacijom, sva vakcinisana deca mogu pohađati svoje kolektive, bez rizika od obolevanja. Jedina mera čijom primenom se ostvaruju uslovi da deca ostanu zdrava u vrtićima i u epidemiji malih boginja je vakcinacija MMR vakcinom.

Mogu li da sprečim da moje dete dobije male boginje?

Jedina prevencija malih boginja je vakcinacija MMR vakcinom.

Šta ako moje dete nije vakcinisano?

Svaka osoba koja nije stekla specifični imunitet (bilo vakcinacijom ili time što je preležala male boginje) ima veliki rizik da se pri kontaktu sa obolelom osobom zarazi i da oboli.

U prvim mesecima života decu donekle štite antitela koja su dobila od majke (prirodni pasivni imunitet), ali ova zaštita postepeno iščezava u drugoj polovini prve godine života.

Sva deca starija od godinu dana treba da se vakcinišu MMR vakcinom osim u slučaju postojanja medicinskih kontraindikacija za vakcinaciju koje određuje izabrani lekar deteta.

U slučaju da Vi ili Vaše dete ne smete da primite MMR vakcinu, spadate u grupu osetljivih osoba i trebalo bi da izbegavate kontakte sa obolelim osobama.

U skladu sa trenutno važećim Zakonskim propisima i podzakonskim aktima, vakcinacija protiv malih boginja u Republici Srbiji se sprovodi MMR vakcinom u uzrastu od jedne godine (prva doza) i pred polazak u školu (druga doza). Važeći Zakonski okviri ne predviđaju vakcinaciju MMR vakcinom osoba starijih od 18 godina života.

Nisam siguran-a da li sam vakcinisan-a, kako to da proverim?

Vakcinacija protiv malih boginja u Republici Srbiji je uvedena 1971. godine. Od tada do 1996. godine, vakcinacija je sprovedena samo jednom dozom vakcine. Nakon 1996. godine, vakcinacija protiv morbila se sprovodi sa dve doze vakcine protiv malih boginja. Imunitet nakon vakcinacije traje decenijama. Vremenom, on se gubi kod 0-5% vakcinisanih, što ne ugrožava kolektivni imunitet populacije u sprečavanju pojave epidemija.

Dokaz o tome da li smo preležali male boginje ili smo kompletno vakcinisani dobija se uvidom u serološki test (*IgG antitela na morbile*).

Da li se MMR vakcina može povezati sa nekim poremećajima zdravlja (autizam, astma, alergije...) i da li se može dati deci koja su alergična na jaja?

Dostupni podaci ukazuju da davanje MMR vakcine nije u vezi sa pojavom navedenih stanja. MMR vakcina se može aplikovati i alergičnima na jaja.

Šta ako moja beba pre vakcinacije dođe u kontakt sa zaraženom osobom?

U slučaju kontakta sa morbilima mlađih od jedne godine, preporučuje se primena humanog imunoglobulina unutar šest dana od kontakta sa obolelim. Na ovaj način se smanjuje mogućnost nastanka infekcije morbilima u odojčadi. Kod svih osoba uzrasta preko 20 godina, koje nisu preležale male boginje ili su nevakcinisane protiv malih boginja, za očekivati je češću pojavu komplikacija nakon obolevanja od malih boginja.

Da li je dete koje je primilo jednu vakcinu sa godinu dana zaštićeno do primanja druge, revakcine koju dobija pred polazak u školu?

Smatra se da je jedna doza MMR vakcine kod većine vakcinisanih u uzrastu od godinu dana dovoljna zaštita protiv morbila do polaska deteta u školu.

Da li je dete nakon dobijanja vakcine odmah zaštićeno?

Za stvaranje imuniteta nakon aplikacije vakcine potrebno je određeno vreme (od desetak dana do tri nedelje) što znači da u ovom intervalu vakcinisana osoba još uvek nije zaštićena.

Šta ako moje dete ipak dobije male boginje – kako se one leče?

S obzirom da je reč o virusnom oboljenju, ne postoji specifična terapija.

Odgovarajuća nega, unosenje dovoljne količine tečnosti, prilagođena ishrana (lagana i tečna hrana) mogu donekle da olakšaju tok bolesti i pospeše oporavak.

Lična higijena deteta i higijena posteljine i prostorije u kojoj dete leži su takođe važne:

- prostorija treba da bude dobro provetrena
- posebno se mora naglasiti da dete sa malim boginjama ne treba preterano utopljavati, već ga valja pokrivati koliko i zdravu decu;
- dete se redovno tušira mlakom vodom, preporučuju se i kupke sa blagim rastvorom hipermangana.

Eventualnu simptomatsku terapiju će prema potrebi odrediti pedijatar. Komplikacije je potrebno na vreme prepoznati i lečiti na način koji zavisi od njihove prirode. Ozbiljne komplikacije se leče isključivo u bolnici.

Šta znači epidemija i kad se ona prijavljuje?

Pojava obolevanja od neke zarazne bolesti u broju koji premašuje uobičajen broj u određenom vremenskom periodu sa podatkom o prenošenju oboljenja unutar bliskih kontakata na nekoj teritoriji, ukazuje na epidemijsku pojavu koja se prijavljuje, u skladu sa Zakonom.

Koje su posledice obolevanja od malih boginja i da li zaista ima opravdanja za strah?

Komplikacije od malih boginja su česte, a smatra se da se kod svakog trećeg obolelog registruje neka od komplikacija malih boginja. U epidemijama, osim potrebe za hospitalizacijom velikog broja obolelih, kod 6% obolelih se registruje pneumonije, kod 7% upala srednjeg uha. Na hiljadu obolelih, jedan pacijent će imati akutno zapaljenje mozga sa trajnim posledicama po zdravlja, a kod dvoje će se registrovati smrtni ishod (uglavnom zbog pneumonije).

Rizik od komplikacija je posebno izražen kod nevakcinisane male dece i starijih od 20 godina.

Male boginje opasne su za osetljivu grupu stanovništva, posebno za one koji iz medicinskih razloga ne mogu biti vakcinisani.

Kako bi doprineli tome da SVI budemo bezbedni neophodno je da se vakcinišemo u visokom procentu čime stičemo kolektivni imunitet.

Trudna sam – šta ako dobijem male boginje?

Infekcija virusom malih boginja tokom trudnoće nosi rizik od razvoja teške kliničke slike oboljenja kod trudnice, ali infekcija virusom malih boginja može ugroziti i dalji tok trudnoće. Potencijalno može doći do spontanog pobačaja ili prevremenog porođaja. Ukoliko se infekcija trudnice registruje krajem trudnoće ili nakon porođaja, prenošenje malih boginja na bebu može biti uzrok teških, često i fatalnih formi oboljenja. Osnovna specifična mera kod trudnica koje su bile u kontaktu sa virusom morbila je primena humanog imunoglobulina.

Ukoliko se boginje jave pred sam porođaj, virus prolazi kroz posteljicu i inficira plod. Tako nastaje kongenitalna infekcija ploda, čiji se simptomi javljaju kod novorođenčeta u prvih deset dana po rođenju. U cilju sprečavanja nastanka i razvoja teške kliničke slike oboljenja, primena humanog imunoglobulina kod novorođenčeta zaraženog virusom malih boginja od velikog je značaja.

PREVENCIJA: *Trudnici koja je bila u kontaktu sa obolelom osobom lekar može prepisati imunoglobulin u dozi 0,25 ml na kilogram telesne mase. Ista doza imunoglobulina daje se novorođenčetu u prvoj nedelji života, čija je majka obolela od malih boginja tokom poslednje nedelje trudnoće ili u prvoj nedelji nakon porođaja.*

Da li trudnice mogu da se vakcinišu protiv malih boginja?

Vakcinacija u trudnoći nije dozvoljena!

Međutim, vakcinacija MMR vakcinom se može sprovesti mesec dana pre planirane trudnoće.

Da li treba da prekinete sa dojenjem ako dobijete male boginje?

Ukoliko je porodilja razvila kliničku sliku malih boginja (ospa), novorođenčetu se daje humani imunoglobulin, a majka se izoluje od deteta tokom naredna 72 sata. Izmlazano mleko majki obolelih od morbila se može dati detetu najkasnije do 48 sati od nastanka ospe.

Trudnica koja oboli od malih boginja ili je bila u kontaktu sa obolelom osobom treba da o tome obavesti svog lekara!

VAKCINIŠITE SVOJE DETE
- KOLEKTIVNI IMUNITET JE
ODGOVORNOST SVIH NAS!

VODIČ ZA RODITELJE

MALE BOGINJE

Vodič je napisan u saradnji sa
Institutom za javno zdravlje Vojvodine
Novi Sad, januar, 2018.

